

Om Shamloo

AZAR MAHLOUJIAN

Vad säger man om sitt lands största poet? Kritiker har skrivit och skriver böcker om Shamloos poesi, så djupare analyser av hans poesi tillkommer dem. För att inte hamna i en situation där jag använder slitna uttryck och klichéer, vill jag berätta om min personliga uppfattning och erfarenhet från åren av kontakt med Shamloos poesi.

Först och främst blev Shamloo min räddning när allt som handlade om Iran var fundamentalism, intolerans, fiendlighet gentemot konst, litteratur och kultur. Jag som tusentals andra iranier blev upprörd över hur orättvist vårt lands lysande litteratur och konst blev behandlad. Jag talar om den moderna tiden och inte det som uppskattas över hela världen och som heter den storartade persiska litteraturen, den som fanns förr i tiden.

Folk här kände till Persiens stora klassiker som Omar Khayyam, men visste nästan ingenting om den nutida poesin. Jag bestämde mig för att översätta och ge smakprov på den. Och vem skulle jag välja om inte den största poeten Ahmad Shamloo? Den poet som är vår stolthet? Vårt lands största kulturpersonlighet?

Shamloo var inte lätt att översätta, men jag var ivrig att bygga en liten bro härifrån till hemlandets poesi. Så bör-

jade det. Med hjälp av min kära vän och lärare i svenska, Carin Leche, och med hjälp av iranska vänner som kunde Shamloos poesi bättre än jag, började jag översättningsarbetet. Senare upptäckte jag att Shamloo gav mig ett mål, ett hopp, arbetet med hans poesi tog mig ut ur depressionen, och förstärkte min självkänsla i exilen. Efter att översättningarna publicerades i tidskriften *Ord & Bild* och efter att diktsamlingen *Allomfattande kärlek* kom ut på svenska märkte jag att Shamloos poesi fick läsarna att förstå mig och min bakgrund bättre, det var som om han beskrev det obeskrivbara inom mig och många andra iranier, och det var min belöning.

Vi står
utanför tiden
med en bitter dolk
i ryggen
ingen talar med ingen
för tystnaden
med tusen tungor
pågår

I en annan dikt talar han om en värld där man talar med jasminen genom att hugga ner den.

Den andra belöningen var att arbetet med hans poesi lärde mig mycket om

språkets rytm, melodi, om musiken i poesin, något som jag uppskattade mer och mer.

En dag för några år sedan blev jag uppringd av en dam som presenterade sig som fru till en av mina kollegor och berättade om sin man som hade dött ett par dagar tidigare. Jag visste om hans cancersjukdom som han hade fått vid 40-årsåldern och kämpat mot i två år. Frun till min kollega ville be om tillstånd att få trycka en bit av en av Shamloos dikter i dödsannonsen. Hennes man som tyckte mycket om Shamloos poesi hade skrivit av denna dikt för hand:

Fullkomlig existens
ty du fortsätter i din frånvaro
och din frånvaro
är miraklets otvetydiga närvaro

Ledsen över kollegans död och häpen lyssnade jag på henne. Hon sa att för familjen kändes Shamloos dikt som ett testamente från den käre som hade gått bort.

Hur kan man sitta nästan på andra sidan jordklotet och skriva en dikt som blir testamente för en svensk, en som aldrig har träffat honom? Då måste det handla om något speciellt, något egenartat. Shamloo måste tala om något gemensamt, något som känns igen och berör läsare oavsett vart de hör geografiskt.

Men vem är Shamloo egentligen? Poeten med pseudonymen Bamdad (som betyder gryning) föddes för 74 år sedan i Teheran. Shamloo publicerade sin första diktsamling när han var bara 22 år gammal. Nu har han skrivit poesi i mer än ett halvt sekel och publicerat

18 diktsamlingar. Han har sammanlagt skrivit ca 100 böcker, bland dem några som inte har fått publiceringstillstånd. Han är en arbetsmyra som varken ålder eller sjukdom kan hejda.

Han är mångsidig och sysslar inte bara med poesi, utan skriver prosa, skriver för barn, både prosa och poesi som är mycket omtyckt både bland barn och vuxna. Han har varit chefredaktör för några litterära tidskrifter som är de bästa i landets journalistiska historia.

Han är också språkforskare. Hans gigantiska arbete med namnet *Gatans bok*, en samling av folkliga traditioner, seder, bruk och sägner, är planerad att komma ut i 100 volymer. Shamloo började att samla material redan när han var ung. (Shamloo tillbringade sina uppväxtår i olika städer runtomkring landet på grund av faderns jobb inom armén, han var officer. Det har säkert spelat roll när det gäller hans intresse och kännedom om människornas liv i Iran, olika folkgrupper, dialekter, traditioner.)

Han har skrivit studier över klassiker som Hafiz. Och han är en duktig översättare. Han är kosmopolit, han tillhör hela världen, har världen som sitt hem. Det är därför Shamloo, som kallar Lorca för världen bästa poet, har översatt *Blodsbröllop* till persiska, det är därför han har översatt och introducerat haikudikter.

Shamloo har en dikt med titeln "Till poeten Issa". Efter lönlöst letande i Nationencyklopedin efter poeten Issa, frågade jag en japansk väninna om hon kände till honom. "Hur kan en iransk poet dedicera en dikt till en japansk poet från 1800-talet som var

SHAMLOO

mästare på haikudikter?" frågade hon förvånat.

Ja, Shamloo är besläktad med alla. I en dikt till den fängslade Nelson Mandela, säger han att "alla älskande är släkt" och ber honom:

räck mig en hand i förtroende
du, smärtans granne
...
sjung en sång med oss i förtroende
du, smärtans granne.

Shamloo har översatt kinesiska sagor, han har översatt Saint-Exupéry så att vi persisktalande kan njuta av att läsa *Den lille prinsen*.

Hans andra specialitet är att läsa upp dikter, inte bara sina egna, utan hans intresse för Irans klassiska litte-

ratur gör att han högläser Hafiz, Mowlana Rumi och Khayyam. Shamloo har läst Lorcas dikter som han själv har översatt. Kassetter med Shamloos uppläsningar finns i miljontals kopior i iraniernas hem. Man förstår sig bättre på poesi när man lyssnar på Shamloos uppläsningar.

Man kan tala länge om Shamloo och hans dikter, om att han står på de svagas sida, att han inte böjer sig för makten, att han älskar människan osv. Men jag säger kort att jag tycker om Shamloos poesi för att den tar mig på en upptäcktsresa i människans inre, den ger mig kännedom om mig, min omgivning, hela världen.

Shamloos poesi hjälper mig helt enkelt att bli en bättre människa.

Ázar Mahloujian har utgett *De sönderrivna bilderna* (Bonnier Alba 1995 under pseud. Nihad; på En bok för alla i höst under eget namn), och har tolkat två av de samlingar av Shamloos dikter som hittills utgetts på svenska: *Allomfattande kärlek* och *Om jag vore vatten* (tillsammans med Carin Leche). Hon är också bibliotekarie och tolk. Texten ovan är det tal hon höll i Älvkarleby den 5 juni när Shamloo tilldelades Stig Dagerman-priset. Adress: Spelmanshöjden 20, 174 50 Sundbyberg.